

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14.05.2008, sp. zn. 8 Td 22/2008, ECLI:CZ:NS:2008:8.TD.22.2008.1

Číslo: 11/2009

Právní věta:

Postoupení věci místně příslušným soudem pro mládež (§ 37 z. s. m.) z důvodů uvedených v ustanovení § 39 z. s. m. představuje výjimku z pravidel o místní příslušnosti soudu v řízení proti mladistvému a je možné v kterémkoli stadiu řízení před soudem pro mládež.

Takový postup je však podmíněn zjištěním, že postoupení věci jinému soudu bude ku prospěchu mladistvého a že se zřetelem na zájmy mladistvého bude konání trestního řízení u tohoto soudu nejúčelnější.

Hledisky, na nichž je založena možnost postoupit věc z důvodu vhodnosti jinému soudu pro mládež podle § 39 z. s. m., jsou tedy jednak prospěch mladistvého a jeho zájmy vycházející z účelu zákona o soudnictví ve věcech mládeže zakotveného zejména v ustanovení § 1 odst. 2 z. s. m., jednak účelnost konání řízení u jiného soudu s ohledem na možnosti efektivnější součinnosti a spolupráce s jinými subjekty ve smyslu pravidel obsažených v ustanovení § 40 z. s. m. Proto takový postup nelze odůvodnit toliko zásadou rychlosti či hospodárnosti řízení.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 14.05.2008

Spisová značka: 8 Td 22/2008

Číslo rozhodnutí: 11

Číslo sešitu: 2

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Příslušnost soudu, Řízení proti mladistvým

Předpisy: § 1 odst. 2 z. s. m.

§ 37 z. s. m.

§ 39 z. s. m.

§ 40 z. s. m.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud jako soud pro mládež rozhodl v trestní věci obviněné ml. S. G., vedené u Okresního soudu v Jindřichově Hradci, soudu pro mládež, pod sp. zn. 3 Tm 7/2008, že k projednávání její trestní věci je příslušný Okresní soud v Karviné.

Z o d ů v o d n ě n í :

K Okresnímu soudu v Šumperku, soudu pro mládež, podal státní zástupce Okresního státního zastupitelství v Šumperku obžalobu na obviněnou mladistvou (dále jen „mladistvá“) S. G. pro skutek, v němž jsou spatřována provinění krádeže podle § 247 odst. 1 písm. b) tr. zák. a poškození cizí věci podle § 257 odst. 1 tr. zák., jichž se měla mladistvá dopustit tím, že dne 5. 6. 2007 v brzkých ranních hodinách v B. společně s dalšími nezletilými osobami vnikla po rozbití skleněné výplně vstupních dveří do prodejny čerpací stanice pohonných hmot H., s. r. o., se sídlem v B., a odcizila tam potraviny, cigarety a alkoholické nápoje v celkové hodnotě nejméně 803 Kč a vloupáním způsobila uvedenému poškozenému další škodu ve výši 5594 Kč.

Samosoudce Okresního soudu v Šumperku, soudu pro mládež, usnesením ze dne 8. 2. 2008, sp. zn. 3 Tm 5/2008, podle § 39 z. s. m. postoupil tuto trestní věc Okresnímu soudu v Jindřichově Hradci, soudu pro mládež, s odůvodněním, že mladistvá S. G. je v současné době umístěna ve Výchovném ústavu pro mládež v J. H., a proto je z důvodu prospěchu mladistvé nejúčelnější postoupit věc právě Okresnímu soudu v Jindřichově Hradci, soudu pro mládež, v jehož obvodu se nachází uvedený výchovný ústav.

Okresní soud v Jindřichově Hradci, soud pro mládež, jemuž byla tato trestní věc postoupena, neakceptoval shora uvedený názor a usnesením ze dne 27. 3. 2008, sp. zn. 3 Tm 7/2008, předložil věc Nejvyššímu soudu k rozhodnutí o příslušnosti soudu. Tento postup odůvodnil tím, že i když Okresní soud v Šumperku dostatečně nevysvětlil důvody postoupení věci, z okolností, jež k němu vedly, vyplynulo, že přihlížel k charakteru postupované trestní věci. I když může být se zřetelem na zájmy mladistvých pachatelů neúčelnější, aby jejich trestní věc byla projednávána soudem, v jehož obvodu mladistvý bydlí, podle předkládajícího soudu nebylo v daném případě akceptováno, že prioritním zájmem mladistvé pachatelky je to, aby její trestní věc byla projednána řádně a v rozumném časovém horizontu. Zejména se zřetelem na tuto zásadu Okresní soud v Jindřichově Hradci poukázal na nutnost vyslechnout v řízení před soudem nezletilé spolupachatele I. H., B. F. a P. F., kteří podle obsahu spisu bydlí v B., což je okolnost, která zpochybňuje závěr, zda bude účelné, aby trestní věc mladistvé projednával právě Okresní soud v Jindřichově Hradci. V závěru předkládající soud vyslovil názor, že pokud již Okresní soud v Šumperku aplikoval ustanovení § 39 z. s. m., měl zjevně věc postoupit Okresnímu soudu v Karviné, kde došlo ke spáchání činu.

Nejvyšší soud jako soud pro mládež, jemuž byla tato věc předložena, v souladu s ustanovením § 24 odst. 1 tr. ř. shledal, že v posuzovaném případě jde o řízení v trestních věcech mladistvých, které podle § 291 tr. ř. upravuje zvláštní zákon. Pokud zvláštní zákon nestanoví jinak, postupuje se podle trestního řádu. Zvláštním zákonem pro řízení v trestních věcech mladistvých je zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů, který neobsahuje ustanovení upravující rozhodnutí o příslušnosti soudu. Proto je třeba postupovat podle obecné úpravy obsažené v ustanovení § 24 odst. 1 tr. ř., podle něhož je společně nadřízený soud při rozhodování o příslušnosti soudu vázán jen zákonnými hledisky rozhodnými pro určení příslušnosti, v případě mladistvých zakotvenými v ustanoveních § 37 a § 39 z. s. m.

Podle § 37 odst. 1 z. s. m. koná řízení soud pro mládež, v jehož obvodu mladistvý bydlí, a nemá-li stálé bydliště, soud, v jehož obvodu se zdržuje nebo pracuje. Podle § 37 odst. 2 z. s. m. platí, že nelze-li žádné takové místo zjistit, nebo jsou-li mimo území České republiky, koná řízení soud pro mládež, v jehož obvodu bylo provinění spácháno; jestliže nelze místo činu zjistit, koná řízení soud pro mládež, v jehož obvodu vyšel čin najevo.

Podle § 37 z. s. m. jsou varianty místní příslušnosti pro projednání trestní věci mladistvého před soudem pro mládež ve vzájemném poměru subsidiarity, a to v pořadí, v jakém jsou uvedeny v citovaném ustanovení.

Okresní soud v Šumperku, soud pro mládež, postoupil trestní věc mladistvé S. G. Okresnímu soudu v Jindřichově Hradci, soudu pro mládež, podle ustanovení § 39 z. s. m., z něhož plyne, že je v něm vyjádřena výjimka z pravidel o místní příslušnosti soudu stanovených podle § 37 z. s. m. Podstatným kritériem, na jehož základě lze zvolit uvedený postup, je prospěch a zájem mladistvého, což je třeba chápat z hlediska společenských priorit vztahujících se na péči o mládež, v nichž převažuje především snaha o natolik účinné výchovné působení trestního řízení na mladistvého, který se dopustil provinění, aby ve výsledku tohoto řízení bylo užito opatření, jež na něj bude působit tak významně, aby se již v budoucnu nedopustil dalšího delikventního jednání. Současně je nutné mít na zřeteli i následné společenské uplatnění mladistvého odpovídající jeho schopnostem a rozumovému vývoji (§ 1 odst. 2 z. s. m.). Kromě zájmů mladistvého je podle § 39 z. s. m. dalším hlediskem účelnost řízení, která musí být zřejmá z rozhodnutí o postoupení věci a musí respektovat pravidla zakotvená v ustanovení § 40 z. s. m., podle něhož orgány činné v trestním řízení mají vzájemně spolupracovat s Probační a mediační službou, příslušným orgánem sociálně-právní ochrany dětí, zájmovými sdruženími občanů a osobami realizujícími probační programy, aby společně vytvořily podmínky pro individuální přístup k řešení jednotlivých věcí, včas reagovaly na potřeby a zájmy mladistvých a poškozených osob i všech dalších subjektů dotčených trestnou činností a také tímto způsobem zamezovaly trestnou činnost a předcházely jejímu páčání. Obě tato hlediska musejí být zvažována ve vzájemných souvislostech tak, aby byly co nejvíce šetřeny zájmy mladistvého s přihlédnutím ke všem okolnostem, které se podařilo zjistit k jeho osobě, a k dosavadnímu způsobu života a podmínkám, za nichž vyrůstal.

Za důvod k postupu podle § 39 z. s. m. nelze považovat toliko rychlost či hospodárnost řízení proti mladistvému. Tyto obecně platné zásady, jimiž se řídí ve smyslu § 2 odst. 3 z. s. m. i řízení ve věcech mladistvých a které jsou zakotveny v ustanoveních čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a § 2 odst. 4 tr. ř., netvoří ty rozhodné skutečnosti z hlediska ustanovení § 39 z. s. m., jimiž se řídí postoupení věci mladistvého jako výjimka z pravidel o místní příslušnosti soudu pro mládež (§ 37 z. s. m.).

Jak je tedy zřejmé z uvedených závěrů, na nichž je založena vhodnost postoupení věci mladistvého jinému soudu pro mládež ve smyslu § 39 z. s. m., je třeba zde brát zřetel zejména na osobu mladistvého a na to, jaký dopad na něj a jeho budoucnost bude mít vedené řízení, a dále na okolnosti, za nichž lze toto působení zajistit, včetně spolupráce s těmi subjekty, které mají podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže přispět k posílení smyslu a účelu řízení ve věcech mladistvých, představovaného jeho pozitivním dopadem na další vývoj mladistvého.

Z obsahu trestního spisu v projednávané věci se podává, že mladistvá S. G. má hlášen trvalý pobyt v O. Jak je dále patrné, místo trvalého bydliště mladistvé nebylo rozhodným hlediskem pro určení místní příslušnosti soudu, neboť Okresní soud v Šumperku, soud pro mládež, u něhož byla podána obžaloba v trestní věci mladistvé S. G., nepochybně svou místní příslušnost, která byla založena podle místa, kde mladistvá v rozhodné době vykonávala ústavní výchovu. Tímto místem jejího bydliště byl v uvedené době Dětský domov se školou v K. n. D., který se nachází v okrese Š. a v němž byla mladistvá umístěna na základě rozsudku Okresního soudu v Karviné ze dne 24. 1. 2006, sp. zn. P 610/2005, a usnesení o nařízení ústavní výchovy, a to v době od 13. 5. 2005 do 17. 10. 2007 (tomuto rozhodnutí předcházelo rozhodnutí o předběžném opatření, které dne 25. 4. 2005 nařídil Okresní soud v Olomouci).

Na základě těchto skutečností Nejvyšší soud shledal, že místní příslušnost Okresního soudu v Šumperku, soudu pro mládež, byla založena podle místa, kde mladistvá S. G. vykonávala ústavní výchovu, tedy na podkladě kritéria vyjádřeného v prvním pořadí v ustanovení § 37 odst. 1 z. s. m., tj. podle místa, kde mladistvá bydlí. Za takové místo totiž lze považovat, byť nikoli mechanicky, i výchovné zařízení, v němž mladistvá vykonává ústavní nebo ochrannou výchovu, pokud se nejedná jen o dočasný pobyt (srov. rozhodnutí pod č. 15/2008 Sb. rozh. tr.).

Okresní soud v Šumperku nezpochybnil takto založenou místní příslušnost, akceptoval ji a v souladu s ustanovením § 39 odst. 1 z. s. m. postoupil věc Okresnímu soudu v Jindřichově Hradci, protože vycházel ze zjištění, podle něhož v době, kdy byla podána obžaloba, se mladistvá nacházela ve Výchovném ústavu pro mladistvé v J. H. a projednání věci právě tímto soudem považoval se zřetelem na zájmy mladistvé za nejúčelnější.

Nejvyšší soud, jemuž Okresní soud v Jindřichově Hradci, soud pro mládež, předložil věc k rozhodnutí uvedeného sporu o příslušnost, nejdříve sám ověřil současné poměry mladistvé S. G. ve Výchovném ústavu pro mladistvé v J. H. Zjistil tak, že mladistvá je zde stále umístěna, v současné době je však na útěku. Při pobytech mimo ústav se zřejmě nachází v okolí města B. Rodiče ji v ústavu nenavštěvují a není známo, že by je při svých útěcích vyhledávala.

Kromě této aktuální informace Nejvyšší soud z obsahu spisu zjistil další okolnosti týkající se poměrů mladistvé S. G. Jak se podává ze zprávy Statutárního města O., Úřadu městského obvodu R. a B., rozsudkem Okresního soudu v Karviné – pobočka v Havířově ze dne 14. 9. 1994, sp. zn. 69 Nc 26/1993, byla nad nezletilými dětmi rodiny G., včetně mladistvé S. G., nařízena ústavní výchova pro nedostatečný zájem rodičů o děti a tuto ústavní výchovu vykonávala mladistvá S. G. v různých výchovných zařízeních. Byly však u ní v rámci tohoto výkonu průběžně zaznamenány opakované útoky a záškoláctví. Mladistvá měla i jiné výchovné problémy, které byly řešeny různými způsoby. I přes tyto skutečnosti byla na podkladě zájmu rodičů rozsudkem Okresního soudu v Ostravě ze dne 25. 3. 2004, sp. zn. 45 P 125/2004, zrušena uvedená ústavní výchova a mladistvá byla svěřena do péče rodičů s tím, že nad její výchovou byl stanoven dohled. Zmíněný postup se neukázal jako správný, neboť mladistvá kvůli častému bití a požívání alkoholických nápojů rodiči utekla z rodinného prostředí. Proto byla usnesením Okresního soudu v Olomouci ze dne 25. 4. 2005 na základě předběžného opatření umístěna do Dětského diagnostického ústavu v B.-Š. Později na základě rozsudku Okresního soudu v Karviné ze dne 24. 1. 2006 byla mladistvé znovu nařízena ústavní výchova, kterou vykonává od 17. 10. 2007 s tím, že nyní ji má vykonávat ve Výchovném ústavu pro mladistvé v J. H.

Z takto zjištěných poměrů mladistvé S. G. Nejvyšší soud shledal, že místo trvalého bydliště je v jejím případě zcela formální. Mladistvá již od roku 1994 (s výjimkou doby od března 2004 do dubna 2005) trvale nežije se svou rodinou a její vztahy k rodičům a rodině byly za uvedenou dobu evidentně zpřetrhány. Pokud byla umístěna v ústavní výchově, je ze shora uvedených skutečností zřejmé, že v jejím rámci vystřídala několik výchovných ústavů, kde byla často i po delší dobu, ale vždy se u ní projevovaly jak výchovné nedostatky, tak i problémy s častými útoky, jimiž byly tyto pobyty zpřetrhány. Obdobná situace je i ve vztahu k místu, kde má nyní vykonávat ústavní výchovu, tj. ve Výchovném ústavu pro mladistvé v J. H. Zde je sice pobyt mladistvé delší, ale je zřejmé, že ani v tomto ústavním zařízení není soustavně přítomna. Naopak právě v poslední době je zaznamenán její další, již poměrně delší dobu trvající útěk. Konkrétní místo současného přebývání mladistvé není známo a okolnost, že se nachází v okolí B., zaměstnanci výchovného ústavu pouze předpokládají.

Na základě všech uvedených zjištění vycházel Nejvyšší soud při rozhodování předloženého sporu o příslušnost z podmínek stanovených v § 39 z. s. m. a posuzoval zejména poměry mladistvé S. G., která již nemá žádné vazby k místu svého trvalého pobytu a dopouští se opakovaných úteků z výchovných ústavů, kde dlouhodobě vykonává ústavní výchovu. I když je od 17. 10. 2007 do současné doby jejím bydlištěm Výchovný ústav pro mladistvé v J. H., pro opakované útoky není ani k tomuto místu trvale vázána. I nyní je na útěku a v současné době není znám její konkrétní pobyt.

S ohledem na dosavadní osud mladistvé S. G., která není nikde trvale fixována bydlištěm ani výkonem práce či studiem (§ 37 odst. 1 z. s. m.), se v jejím zájmu jeví nejvhodnějším a nejúčelnějším z hledisek ustanovení § 39 z. s. m., aby předloženou trestní věc projednal a rozhodl Okresní soud v Karviné. Nejvyšší soud v rámci svých úvah o účelnosti řízení právě u tohoto soudu vycházel ze

zmíněného kritéria a ze skutečnosti, že to byl právě Okresní soud v Karviné, který svým rozsudkem ze dne 24. 1. 2006, sp. zn. P 610/2005, rozhodl o nařízení ústavní výchovy mladistvé, takže tento soud je obeznámen s poměry mladistvé, s prostředím, z něhož pochází, popřípadě i s problémy, s nimiž se potýkala, ať ve své rodině nebo i jinde. Vedle uvedených hledisek měl Nejvyšší soud na zřeteli i okolnost, že nelze-li ve smyslu § 37 odst. 2 z. s. m. zjistit žádné místo, podle něhož se určuje místní příslušnost soudu pro mládež ve smyslu § 37 odst. 1 z. s. m., nebo jsou-li rozhodná místa mimo území České republiky, koná řízení soud pro mládež, v jehož obvodu bylo spácháno provinění. Takové místo se podle obsahu trestního spisu nachází právě v obvodu Okresního soudu v Karviné, neboť – jak vyplývá z podané obžaloby – k posuzovanému činu došlo v B. v okrese K.

Nejvyšší soud po zvážení všech uvedených skutečností shledal, že Okresní soud v Karviné, soud pro mládež, je za daných okolností soudem, u něhož je konání trestního řízení ve věci mladistvé S. G. nejúčelnější se zřetelem na její zájmy. Naopak, není tomu tak u Okresního soudu v Jindřichově Hradci, jemuž Okresní soud v Šumperku postoupil věc mladistvé. Okresní soud v Jindřichově Hradci kromě toho, že v jeho obvodu v poslední době mladistvá ve Výchovném ústavu pro mladistvé v J. H. vykonávala ústavní výchovu, kde však nepobývala trvale a soustavně, ale spíše sporadicky mezi jednotlivými útekami, nemá žádné rozhodné informace o mladistvé. Nejsou u něj ani možnosti zajistit podklady k dosavadnímu životu mladistvé ve smyslu § 40 z. s. m. Mladistvou nic neváže k výchovnému ústavu, kde má přebývat, nemá zde zázemí ani rodinu a nebyl zde spáchán čin, pro nějž je stíhána. Nejsou zde ani orgány, s nimiž by uvedený soud již dříve spolupracoval ve vztahu k mladistvé.

Nejvyšší soud proto podle § 24 odst. 1 tr. ř. určil, že k projednání trestní věci mladistvé S. G. je s ohledem na ustanovení § 39 z. s. m. příslušný Okresní soud v Karviné, soud pro mládež.